

Ikäteknologia edistää turvallista kotona asumista ja työhyvinvointia – hyödyt käyttöön kansallisella koordinaatiolla

PÄÄTÖSTEN TUEKSI 7/2023

Ikäteknologian kansallisen koordinaatiomallin

tavoitteena on tehostaa etenkin kotona asumista tukevan hyvinvointiteknologian kehittämistä, käyttöönottoa ja vaikuttavuuden arviointia. Suunnitelma vaatii toteutuakseen rahoituksen.

Vanhuspalvelujen kustannukset kasvavat ja pula ammattilaisista pahenee. Ikääntyneiden ja vammaisten pitkäaikaishoidon ja kotihoidon menot kaksinkertaistuivat vuosina 2000–2019. Vuonna 2019 niihin käytettiin jo neljä miljardia euroa. THL:n arvion mukaan pelkästään ikääntyneiden palveluihin tarvitaan vuoteen 2030 mennessä 30 000 uutta hoitajaa.

Teknologiset ratkaisut voivat tukea iäkkäiden ihmisten kotona asumista, tehostaa palveluita ja helpottaa henkilöstövajetta. Jotta palvelujen laatu ja saatavuus sekä hoitotyön vetovoima säilytetään, vaikuttavat teknologiset ratkaisut on saatava käyttöön koko maassa. Tähän tarvitaan alan toimijoiden koordinoitua yhteistyötä.

Teknologia helpottaa resurssien kohdentamista

Teknologiaa ja tekoälyä hyödynnetään hoiva-alalla ja iäkkäiden kotona asumisen tukena vielä melko vähän ja hajanaisesti. Iäkkäiden palvelujen digitalisaatio on jäänyt jälkeen terveydenhuollon digitalisaatiosta. Teknologiset ratkaisut antavat kuitenkin vaihtoehtoja palvelujen toteuttamiseen ja tehostavat palvelujärjestelmän toimintaa.

Kotihoidossa teknologiaa ja tekoälyä voidaan hyödyntää esimerkiksi työajan käytön tehostamisessa, logistisissa ratkaisuissa ja tiedolla johtamisessa. Parhaimmillaan se vapauttaa hoitajien aikaa ihmisten kohtaamiseen, auttaa pitämään kiinni osatyökykyisistä ammattilaisista ja pidentää työuria. Esimerkiksi etähoitajan tehtävät voivat sopia ammattilaiselle, joka ei voi tehdä fyysisesti raskasta työtä. Lääkeautomaattien käyttö puolestaan säästää hoitajien työ- ja matka-aikaa.

Kirjoittajat:

Heidi Anttila
erikoistutkija
THL

Elli Alarotu
erikoissuunnittelija
THL

Ikäteknologialla tarkoitetaan digitaalisia palveluja, laitteita, sovelluksia ja tietojärjestelmiä, joiden avulla tuetaan ikääntyneiden arkea, ikääntyneiden palveluja sekä ammattilaisten työhyvinvointia.

Hajanaisista kokeiluista vaikuttaviin ratkaisuihin

Ikäteknologian laaja hyödyntäminen vaatii kansallista koordinaatiota. Ehdottamassamme ikäteknologian kansallisessa koordinaatiomallissa THL auttaa hyvinvointialueita ja keskeisiä toimijoita (kuvio 1) tekemään yhteistyötä, jakamaan tietoa ja kokemuksia ja hyötymään toistensa työstä. Toimijat edistävät ikäteknologian hyödyntämistä omilla toimenpiteillään. Tavoitteena on vauhdittaa ikäteknologian käyttöönottoa ja palvelujen uudistamista yhteisellä ja vaikuttavalla tavalla.

Jos yhteistyötä ei koordinoita, laitteita ja palveluita otetaan käyttöön paikallisesti ja usein projektiluontoisesti. Pilotoinnit eivät johda toiminnan pysyviin muutoksiin. Tuotteiden valmistajien ja käyttäjien yhteiskehittäminen on satunnaista, eivätkä tuotteet ja palvelut aina vastaa käyttäjien tarpeita. Alueet etsivät ratkaisuja samoihin ongelmiin, mutta kokeilujen tulokset jäävät paikallisiksi. Tieto vaikuttavista ratkaisuista leviää sattumanvaraisesti.

- Ikäteknologian hyödyntämiseen tarvitaan kansallisten toimijoiden, hyvinvointialueiden, kuntien, teknologian kehittäjien, oppilaitosten, järjestöjen, sote-ammattilaisten ja iäkkäiden käyttäjien yhteistyötä.
- Teknologian vaikuttavuus on varmistettava, ja sitä on myös seurattava.
- Ammattilaiset tarvitsevat koulutusta uusiin työtapoihin.
- Tuotteiden ja palvelujen kehittäjiä on ohjattava luomaan käyttäjälähtöisiä kokonaisratkaisuja.
- Hyvinvointialueiden keskinäinen yhteistyö on varmistettava, jotta hyvät käytännöt leviävät.

KUVIO 1. Ikäteknologian koordinaatiomalli perustuu THL:n ja alan keskeisten toimijoiden toimenpiteisiin. Ikäteknologian käyttöönoton kehittämiseen tarvitaan mukaan eri alojen yhteistyökumppaneita.

Ikäteknologian laaja hyödyntäminen on poikkisektorinen haaste, josta ei selvitä ilman alan toimijoiden yhteistyötä ja kansallista koordinaatiota.

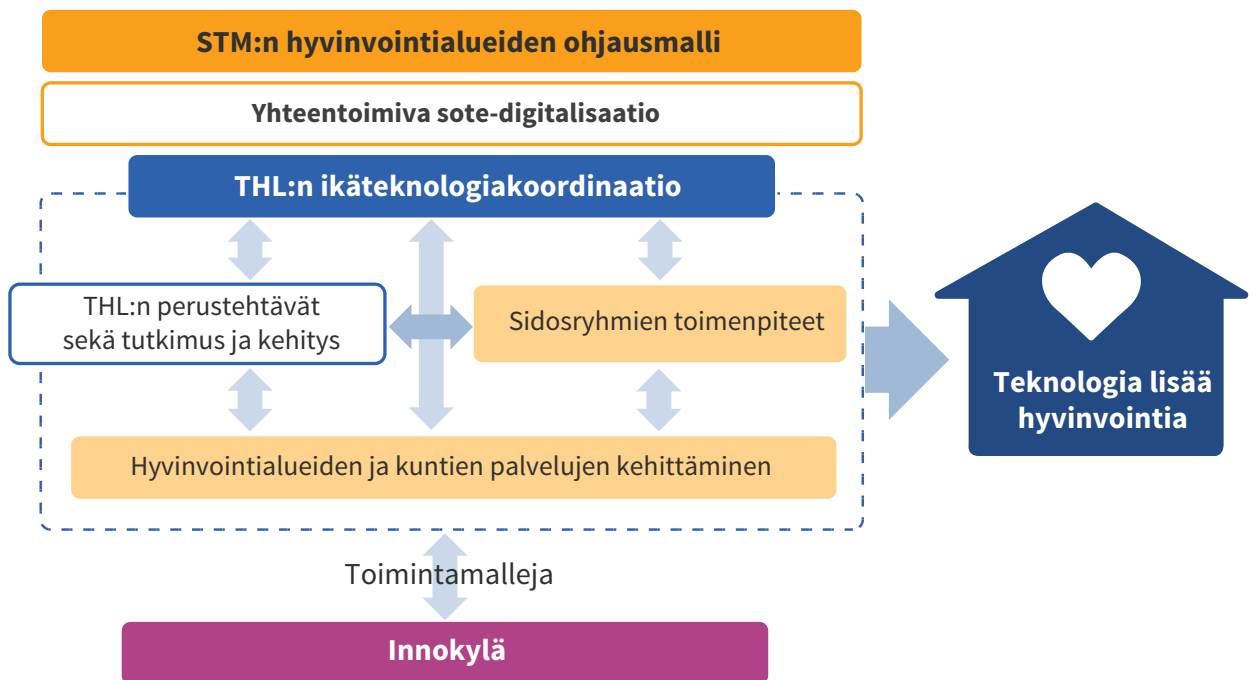
Koordinaatiomalli tehostaa teknologian kehittämistä, käyttöä ja arviointia

Ikäteknologian kansallinen koordinaatiomalliehdotus (kuvio 2) on suunniteltu sosiaali- ja terveysministeriön toimeksiannosta, ja se perustuu Kansallisen ikäohjelman periaatepäätöksessä määriteltyihin tehtäviin. Malli on suunniteltu THL:n Kotona asumisen teknologiat ikäihmisille (KATI) -ohjelmassa yhdessä alan keskeisten toimijoiden kanssa. Koordinaatio vaatii toteutuakseen rahoituksen ja resursoinnin.

THL näyttää suunnan ja varmistaa yhteistyön

Koordinaatiomallissa THL:n tehtävänä on

- ylläpitää ja kehittää teknologiatuetun kotona asumisen kansallista toimintamallia ja viitearkkitehtuuria, joka kokoaa yhteen toimintaan vaikuttavaa lainsäädäntöä, strategioita sekä toiminnan tavoitetilaa
- yhdistää ja kanavoida eri organisaatioiden asiantuntemusta, tuoda toimijoita yhteen ja jakaa tietoa
- jatkokehittää yhteiskehittämis- ja verkkopalvelu Innokylää, jonka avulla hyvinvointialueet jakavat onnistuneita toimintamalleja
- tukea hyvinvointialueita ja sidosryhmiä ikäteknologian hyödyntämisessä, tiedon jakamisessa ja yhteistyössä kansallisesti ja kansainvälisesti.

KUVIO 2. Ikäteknologiakoordinaatio vauhdittaa kotona asumista tukevan teknologian hyödyntämistä kanavoimalla eri organisaatioiden asiantuntemusta ja tukemalla niiden yhteistyötä ja tiedon jakamista.

Koordinaatiomalliehdotukseen on koottu Kansallisen ikäohjelman tavoitteiden mukaiset toimenpiteet, jotka tarvitaan ikäteknologian hyödyntämiseksi.

Alan toimijoiden kanssa kehitetyt toimenpiteet tuovat teknologian hyvinvoinnin tueksi

Koordinaatiomalliehdotukseen on koottu Kansallisen ikäohjelman tavoitteiden mukaiset toimenpiteet, jotka tarvitaan ikäteknologian hyödyntämiseksi. Toimenpide-ehdotusten valmisteluun on osallistunut hyvinvointialueiden johtajia ja kotihoidon työntekijöitä, hyvinvointiteknologian opettajia, kehittäjiä ja tutkijoita, teknologiayrityksiä ja järjestöjä. Mukana on ollut myös Digi-HTA-arviointiin, lainsäädäntöön ja valvontaan, etiikkaan, tutkimuksen ja kehittämisen rahoitukseen ja kehittämissympäristöihin liittyviä toimijoita. Ikäteknologian hyödyntämiseen tarvittavat toimet:

Käyttäjät mukaan teknologian kehittämiseen

- Järjestetään ikääntyneille mahdollisuuksia osallistua teknologioiden suunnitteluun ja kokeiluihin.
- Tuetaan yrityksiä kehittämään ratkaisuja käyttäjien tarpeisiin ja vientiin.

Vaikuttavat teknologiat hyvinvointialueiden käyttöön

- Koulutetaan ammattilaisia teknologian käyttöön.
- Tuetaan hyvinvointialueiden teknologiayksiköitä ja teknologiatoimittajia ikäteknologian käyttöönotossa ja tiedonvaihdoissa.
- Kehitetään kokonaisuus kotona asumisen teknologioiden vaikutusten ja vaikuttavuuden arviointiin.

Tieto ja kokemukset muiden toimijoiden hyödyksi

- Selvitetään palveluntuottajien näkemyksiä teknologiatuetun palveluasumisen tulevaisuudesta.
- Perustetaan kansallinen hyvinvointiteknologiahakemisto yrityksille, kuluttajille ja sote-ammattilaisille.
- Järjestetään vuosittainen hyvinvointiteknologiatapahtuma.

Ikäteknologiat ja tekoäly osaksi kokonaisarkkitehtuuria

- Kuvataan ikäteknologian kehittämiseen vaikuttava kokonaisuus, viitearkkitehtuuri, joka tukee teknologiaratkaisujen ja toimintamallien yhteensopivuutta ja kytkee ikäteknologian sosiaali- ja terveydenhuollon kokonaisarkkitehtuuriin. Se tukee ja ohjaa hyvinvointialueiden iäkkäiden palvelujen kehittämistä puuttumatta alueen päätöksentekoon.
- Määritetään tekoäly ja siihen liittyvä lainsäädäntö, eettiset periaatteet ja kansallisten toimijoiden ja hyvinvointialueiden työnjako osaksi kokonaisarkkitehtuuria.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos

PL 30 (Mannerheimintie 166)

00271 Helsinki

thl.fi

ISBN 978-952-408-073-6 (verkko)

ISSN 1799-3946 (verkko)

<http://urn.fi/>

URN:ISBN:978-952-408-073-6

Tutustu koordinaatiomalliehdotukseen

[Ikäteknologian kansallinen koordinaatio: kohti jatkuvuutta ja yhteistyötä](#) Ehdotus ikäteknologian kansalliseksi koordinaatiomalliksi ja toimenpiteiksi vuosille 2023–2027

Kotona asumisen teknologiat ikäihmisille -ohjelma (KATI)

thl.fi/kati